

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ Γ ΛΥΚΕΙΟΥ ΓΝΩΣΤΟ

A1. α.1. Λ (ή δὲ τοῦ φρονῆσαι παντὸς μᾶλλον θειοτέρου τινὸς τυγχάνει, ὡς ἔοικεν, οὐσα, ὃ τὴν μὲν δύναμιν οὐδέποτε ἀπόλλυσιν)

2. Λ (ή δὲ τοῦ φρονῆσαι ...χρήσιμόν τε...γίνεται)

3. Σ (τέχνην ἂν εἶη, τῆς περιαγωγῆς... οὐκ ὀρθῶς δὲ τετραμμένῳ οὐδὲ βλέποντι οἷ ἔδει, τοῦτο διαμηχανήσασθαι.)

β. 1. τινὲς ἐπαγγελλόμενοι

2. τὸ ὄργανον

B.1.

«εἰς τὸ ὄν καὶ τοῦ ὄντος τὸ φανότατον»: Ο φανός, -ή, -όν σημαίνει ο φωτεινός, λαμπρός. Η λέξη σκοτώδης, που ακολουθεί, είναι αντίθετη. Η συνηθισμένη στον Πλάτωνα αντίθεση ανάμεσα στο φως και το σκοτάδι λειτουργεί συμβολικά για την αντίθεση παιδείας – α παιδευσίας (ἐλλειψη παιδείας).

Εἶναι δεδομένο ὅτι τὸ σπήλαιον συμβολίζει τὸν ορατό-αἰσθητό κόσμον μετὰ τὴν σειράν του αὐτός (ὁ κόσμος ἐξω ἀπὸ τὸν σπήλαιον) συμβολίζει τὸν κόσμον τῆς νόησης' μετὰ τὴν ἴδια λογικὴ, ἡ ἀντίθεση φῶς-σκοτάδι υποδηλώνει ἐπίσης μιὰ διπλὴ (διαδοχικὴ) συμβολικὴ ἀντιστοιχία: α) φῶς πυρός-ἥλιος καὶ β) ἥλιος-Ἀγαθόν.

Εάν τὸ φῶς τῆς φωτιάς μέσα στὸ Σπήλαιον ἐπιτρέπει μιὰ ψευδαισθητικὴ ὄραση, κάτι ἀντίστοιχο συμβαίνει καὶ στὸν κόσμον μας: ἐγγυάται μὲν ὁ ἥλιος καὶ τὸ φῶς τὴν δυνατότητα τῆς ὄρασης, αὐτὴ ὅμως ἀπέχει ἀπὸ τὴν ἀλήθεια". Τὴν ἀλήθεια ἐγγυάται πραγματικὰ μόνον ἡ γνώση τοῦ Ἀγαθοῦ καὶ τῶν Ἰδεῶν.

Εἶναι σημαντικό νὰ ἀπομακρυνθούμε καταρχὴν ἀπὸ τὴ σύγχρονη καθημερινὴ ἀντίληψη γιὰ τὴν ὄραση: τὴν κατανοοῦμε ὡς μιὰ ἀνθρώπινη αἰσθητικὴ ικανότητα ποὺ περιλαμβάνει μόνον δύο ὅρους: τὸ υποκείμενο ποὺ βλέπει καὶ τὸ ορατὸ ἀντικείμενο. ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΑΡΧΑΙΟΥΣ Ἕλληνες, ὅμως, εἶναι ἀπαραίτητος καὶ δραστηκὸς ἕνας τρίτος, ἐνδιάμεσος, παράγοντας τῆς ὄρασης: τὸ φῶς. Χωρὶς τὸ φῶς δὲν ὑπάρχει ὄραν, δὲν γεφυρώνεται τὸ υποκείμενο καὶ τὸ ἀντικείμενο. Τὸ ἴδιο τὸ μάτι ἔχει μιὰ ἠλιακὴ φύση, ἐκπέμπει φῶς, καὶ τὸ φῶς αὐτό, ἐνσωματωμένο στὸ φῶς τοῦ ἡλίου, ἐπιτρέπει τὴν ὄραση".

Ὁ πρῶτος, λοιπόν, ἀπελευθερωτικὸς ὅρος γιὰ τοὺς δεσμώτες εἶναι νὰ συνειδητοποιήσουν τὸν ρόλο τοῦ ἡλιακοῦ φωτός στὸν ορατὸ καθημερινὸ μας κόσμον. Ἔτσι, θὰ μπορέσουν νὰ συνειδητοποιήσουν, σὲ δευτέρη φάση, καὶ τὸν ρόλο τοῦ Ἀγαθοῦ στὸν κόσμον τῆς νόησης: Εἴναι οἱ Ἰδέες ἐπιτρέπουν μιὰ ἀληθινὴ θέαση τοῦ κόσμου, αὐτὸ γίνεται γιὰτί ὑπάρχει τὸ Ἀγαθόν, ποὺ προσανατολίζει σὲ ἕνα ἀξίον τελικὸ στόχον τὴν ἀνθρώπινη πορεία μέσα στὸν κόσμον τῆς νόησης....

Μετὰ τὸν μῦθον τοῦ σπηλαίου παρουσιάζεται, ἔτσι, μιὰ δυναμικὴ εἰκόνα γιὰ τὴν ἰσχυρὴ ικανότητα ποὺ ἔχει ἡ φιλοσοφία νὰ διαφωτίζει καὶ νὰ ἐλευθερώνει. Ἡ γνώση τοῦ κόσμου, τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς κοινωνίας, ἡ χρῆσις τῆς λογικῆς γιὰ τὴν ρύθμιση καὶ καθοδήγηση τῆς ζωῆς σὲ ἀτομικὸ καὶ κοινωνικὸ ἐπίπεδο, ἀπεικονίζονται στὸ Σπήλαιον ὡς κάτι βαθύτατον ἀπελευθερωτικόν. Δὲν πρόκειται γιὰ μιὰ ἐξωτερικὴ καὶ ἐπιφανειακὴ ἀποδέσμευση, ἀλλὰ γιὰ οὐσιαστικὴ, υπαρξιακὴ μεταστροφή, μιὰ ἀλλαγὴ τοῦ ὅλου ἀνθρώπου καὶ τῆς σχέσης τοῦ μετὰ τὸν κόσμον.

«Ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἀρχίζει νὰ στοχάζεται παρουσιάζεται ὡς κάποιος ποὺ σπάει τὰ δεσμά τῆς συμμόρφωσης στὴν συνηθισμένη ἐμπειρία καὶ στὴν παραδεδεγμένη γνώμη, ἐνῶ ἡ πρόοδος τῆς ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τὶς πλανερὲς ἀντιλήψεις ἀπεικονίζεται ὡς ταξίδι ἀπὸ τὸ σκοτάδι πρὸς τὸ φῶς»".

«τῆς περιαγωγῆς»: Η περιαγωγή είναι η μεταστροφή. Η λέξη έχει φιλοσοφική βαρύτητα, διότι δείχνει πως η γνώση και η παιδεία, καθώς στρέφεται στον κόσμο, οφείλει να έχει πάντα καθολικό χαρακτήρα και να μην εξαντλείται σε προσέγγιση από μία επιμέρους οπτική γωνία. Στο ίδιο πλαίσιο εντάσσεται και η χρήση του δεοντολογικού ρηματικού επιθέτου περιακτέον, το οποίο όμως δεν προτρέπει απλώς σε μια ευρύτερη θέαση αλλά αποβλέπει σε μια μεταστροφή της ψυχῆς από τον κόσμο των αισθήσεων προς τον κόσμο των Ιδεών. Πρόκειται, όπως και στην περίπτωση της παιδείας, για μια στροφή ὅλης της ὑπαρξῆς προς τον «ἥλιο», προς το αγαθό –για μια επώδυνη πορεία. Λίγο παρακάτω (521d) ο Πλάτων θα ονομάσει την ἀνοδο της ψυχῆς προς το ὄντως ὄν, «μεταστροφή/επιστροφή της ψυχῆς από μια νυχτερινή μέρα στην αληθινή μέρα» –και αυτή είναι η «αληθινή φιλοσοφία».

Για να μπορέσει ο άνθρωπος να απεγκλωβιστεί από την πρόσδεση στον παραπλανητικό κόσμο των αισθήσεων και να αναχθεί, απελευθερωμένος πια, σε μια νοητική Θεώρηση του κόσμου, είναι απαραίτητη μια ψυχική μεταβολή: η περιαγωγή τῆς ψυχῆς. Η λέξη δηλώνει καταρχάς την απομάκρυνση από τη μία, δεδομένη και υποχρεωτική οπτική γωνία. ἔτσι, η περιαγωγή είναι αρχικά (αλλά όχι πρωταρχικά) μια σφαιρική διεύρυνση της οπτικής γωνίας, μια περιστροφή.

Δεν αρκεί, όμως, αυτή για να απεγκλωβιστεί ο άνθρωπος από την αποκλειστικά αισθητηριακή πρόσληψη του κόσμου. Χρειάζεται η φιλοσοφική παιδεία που θα κάνει την περιαγωγή ολική μεταστροφή της ὑπαρξῆς, ὥστε ο άνθρωπος να μπορεί να βλέπει, πάνω και πέρα από τα επιμέρους αντικείμενα, την ουσία18 του καθενός και να νοεί την ἰδέα τους. «Το να γίνει κανείς φιλόσοφος σημαίνει να βιώσει μια μεταστροφή της ψυχῆς η οποία αλλάζει ολόκληρη τη ζωή του (ψυχῆς περιαγωγή, Πολιτεία, 521, 5186). Αυτό που κάποιον τον κάνει φιλόσοφο είναι μια τελείως διαφοροποιημένη στάση απέναντι στην πραγματικότητα: μόνο αυτός είναι ικανός για τη γνώση των Ιδεών. Παντού, όπου ο Πλάτων προσεγγίζει την έννοια του φιλοσόφου, αναφέρεται σε αυτόν τον οντολογικό επαναπροσανατολισμό».

B2. Η παιδεία δεν είναι μια διαδικασία με την οποία η επιστήμη, η ορθή δηλαδή και τεκμηριωμένη γνώση, εισάγεται ἔξωθεν στην ψυχὴ του δέκτη της (μολονότι αυτό ακριβώς υποστηρίζουν ορισμένοι αυτόκλητοι επαγγελματίες της εκπαίδευσης. Ο Πλάτωνας υποστηρίζει ότι η παιδεία δεν είναι μια διαδικασία με την οποία η επιστήμη, η ορθή δηλαδή και τεκμηριωμένη γνώση, εισάγεται ἔξωθεν στην ψυχὴ του δέκτη της (μολονότι αυτό ακριβώς υποστηρίζουν ορισμένοι αυτόκλητοι επαγγελματίες της εκπαίδευσης. Η γνώση και η ἀπόκτησή της (η παιδεία) δεν είναι κάτι εξωτερικό, επιφανειακό είναι μια εσωτερική λειτουργία, η οποία στην πλατωνική φιλοσοφία αποκαλείται συμβολικά αναμνησις. Μια πληροφορία ή ένα σύνολο πληροφοριών τα οποία προσλαμβάνει ο άνθρωπος από εξωτερικές πηγές (π.χ. εικόνες, ακούσματα, συμβατικά μαθήματα, βιβλία, διαδικτυακές πηγές -σήμερα) και τα εσωτερικεύει μέσω των αισθήσεών του, δεν συνιστούν για τον Πλάτωνα αληθινή γνώση. Ενδεχομένως, μάλιστα, να συνιστούν και παραπλάνηση, να υποσκάπτουν την αληθινή γνώση, καθώς δημιουργούν την ψευδαίσθηση της κατοχής της.

Ο Σωκράτης διαφωνεί με τους σοφιστές και τον τόπο με τον οποίο υποστηρίζουν ότι αυτοί « βάζουν» τη γνώση στους μαθητές τους. Για αυτό επαναλαμβάνει τρεις φορές την πρόθεση ἐν ἐν τῇ ψυχῇ ἐπιστήμης σφεῖς ἐντιθέναι, ὥς τινι τυφλοῖς ὀφθαλμοῖς ὄψιν

έντιθέντες. Τη θέση αυτή ενισχύει με την παρομοίωση (οἷον τυφλοῖς ὀφθαλμοῖς ὄψιν έντιθέντες) όπου παρουσιάζονται να βάζουν την ικανότητα της όρασης στα μάτια ενός τυφλού, ώστε να μπορεί να βλέπει με αυτά.

Σύμφωνα με την παρομοίωση είναι σαν να τοποθετούν σε ένα τυφλό μάτι την ικανότητα της όρασης. Μ ε τυφλό μάτι παρομοιάζεται η απαιδευτη ψυχή και η γνώση με την ικανότητα της όρασης . Σύμφωνα με τον Σωκράτη κανείς δεν μπορεί να τοποθετήσει σε ένα τυφλό μάτι την ικανότητα της όρασης. Μπορεί μόνο να στρέψει το βλέμμα προς τη σωστή κατεύθυνση. Έτσι και η ψυχή έχει ήδη μέσα της το όργανο της γνώσης, την ικανότητα της θέασης του Αγαθού, και ο ρόλος του δασκάλου είναι να τη στρέψει προς αυτό, κάνοντάς την να ξαναθυμηθεί όσα ήδη γνωρίζει. Για τον Σωκράτη οι σωστοί παιδαγωγοί δεν είναι αυτοί που υποστηρίζουν ότι μπορούν να γεμίσουν την ψυχή των νέων με γνώσεις. Η παιδεία δεν είναι απλώς μια μέθοδος παροχής πληροφοριών και ο νέος δεν είναι κενός πριν από την επαφή του με τον δάσκαλο. Ο παιδαγωγός έχει χρέος να αφυπνίσει την ψυχή του νέου και να τη στρέψει προς τη σωστή κατεύθυνση, ώστε να ξαναθυμηθεί όσα ήδη ξέρει.

B3. 1. α

2. γ

3. β

4. β

5. γ

B4.α φανόν-φάσμα

άνασχέσθαι-ανακωχή

περιακτέον-άξονας

τετραμμένω- ανατροπή

έντιθέντες -παρακαταθήκη

άπόλλυσι-απώλεια

β.

Οι μετανάστες ελπίζουν ότι θα βρουν τη γη της Επαγγελίας.

Ο επιστημονικός κλάδος που θα επιλέξει κάποιος μαθητής πρέπει να είναι σχετικός με τα ενδιαφέροντα και τις κλίσεις του.

B5. Στο παράλληλο κείμενο παρουσιάζονται κοινά σημεία με το κείμενο αναφοράς αναφορικά με τον σκοπό της παιδείας.

Κοινά σημεία

Από το κείμενο Παπανούτσου

- Η παιδεία είναι ένα από τα πιο σπουδαία μέσα για την ατομική και τη συνολική προκοπή. Σκοπός της να υπηρετήσει και να κάμει καλύτερη τη ζωή του ανθρώπου.
- Γίνεται καλύτερη η ζωή του ανθρώπου όσο περισσότερο δουλεύεται η ψυχή του και όσο βαθύτερα ποτίζεται με την αγάπη και την καλοσύνη. Καλύτερη, στο βάθος, θα ειπεί πιο καλλιεργημένη, πιο ηθική και πιο ελεύθερη.
- Η ψυχική όμως καλλιέργεια και η ελευθερία δεν έρχονται έτοιμα απ' έξω, παρά είναι καρπός που ωριμάζει μέσα μας ολοένα και περισσότερο με αδιάκοπη ατομική προσπάθεια.

Από το κείμενο αναφοράς

- Δεῖ δὴ, εἶπον, ἡμᾶς τοιόνδε νομίσαι περὶ αὐτῶν, εἰ ταῦτ' ἀληθῆ· τὴν παιδείαν οὐχ οἷαν τινὲς ἐπαγγελλόμενοί φασιν εἶναι τοιαύτην καὶ εἶναι. Φασὶ δέ που οὐκ ἐνούσης ἐν τῇ ψυχῇ ἐπιστήμης
- αὐτοῦ τέχνη ἂν εἴη, τῆς περιαγωγῆς, τίνα τρόπον ὥς ῥᾶστά τε καὶ ἀνυσιμώτατα μεταστραφήσεται, οὐ τοῦ ἐμποιῆσαι αὐτῷ τὸ ὄρᾶν, ἀλλ' ὥς ἔχοντι μὲν αὐτό, οὐκ ὀρθῶς δὲ τετραμμένῳ οὐδὲ βλέποντι οἷ ἔδει, τοῦτο διαμηχανήσασθαι.α

ΑΓΝΩΣΤΟ

Μετάφραση κειμένου

Εάν δε πάλιν νομίζει κανείς ότι είναι επικερδέστερος για την πόλιν ο πόλεμος παρά η ειρήνη, εγώ μεν δεν ξέρω πώς καλύτεροι θα είναι δυνατόν να κριθῇ τούτο, παρά εάν επανεξετάζει πώς απέβησαν γιά την πόλιν τα παρελθόντα. Διότι θα εύρη (αν κάμη αυτήν την ανασκόπησιν) ότι και κατά την παλαιάν εποχήν πάρα πολλά χρήματα εισήχθησαν εις την πόλιν στην εποχήν που υπήρχεν ειρήνη, και ότι όλα αυτά καταδαπανήθηκαν στη διάρκεια του πολέμου· θα εννοήση δε, εάν εξετάση το ζήτημα, ότι και τώρα εξ αιτίας μεν του πολέμου έλειψαν πολλά έσοδα, και ότι τα έσοδα που εισήλθαν ξοδεύτηκαν σε εις πολλές και ποικίλες ανάγκες· αφ' ότου δε έχει γίνει ειρήνη κατά θάλασσαν, θα βρει ότι αυξήθηκαν τα έσοδα, και ότι είναι δυνατόν οι πολίται να χρησιμοποιούν αυτά όπως θέλουν. Εάν δε κανείς με ερωτήσει, υποστηρίζεις ότι πρέπει να έχωμεν ειρήνην, και αν κανείς αδικεί την πόλιν μας; Δεν θα το ισχυριστώ· αλλά μάλλον υποστηρίζω ότι πολύ πιο γρήγορα θα εκδικηθούμε αυτούς που αδικούν την πόλιν, εάν σε κανέναν δεν παρέχουμε αφορμήν να αδικεί· διότι τότε κανέναν σύμμαχον δεν θα έχουν.

Γ1) Εάν δε κανείς με ερωτήσει, υποστηρίζεις ότι πρέπει να έχωμεν ειρήνην, και αν κανείς αδικεί την πόλιν μας; Δεν θα το ισχυριστώ· αλλά μάλλον υποστηρίζω ότι πολύ πιο γρήγορα θα εκδικηθούμε αυτούς που αδικούν την πόλιν, εάν σε κανέναν δεν παρέχουμε αφορμήν να αδικεί· διότι τότε κανέναν σύμμαχον δεν θα έχουν.

Γ2. Ο Ξενοφών υποστηρίζει ότι μπορεί κάποιος να βρει τα πλεονεκτήματα της ειρήνης και τα μειονεκτήματα του πολέμου εξετάζοντας όσα συνέβησαν στην πόλη στο παρελθόν.

Πλεονεκτήματα ειρήνης

- α)** Στο παρελθόν πολλά χρήματα εισήχθησαν στην πόλη
- β)** Από τότε που έγινε ειρήνη στη θάλασσα, αυξήθηκαν τα έσοδα και οι πολίτες μπορούν να τα χρησιμοποιούν όπως θέλουν.

Μειονεκτήματα πολέμου

- α)** Τα χρήματα που συγκεντρώθηκαν στην πόλη την περίοδο ειρήνης, ξοδεύτηκαν στον πόλεμο.
- β)** Κατά την διάρκεια του πολέμου η πόλη δεν είχε νέα έσοδα και αυτά που εισήλθαν, χρησιμοποιήθηκαν για να καλύψουν τις πολλές και ποικίλες ανάγκες του πολέμου.

Γ3) α) ἐξέλειπες

εἰσῆεις

κατεδαπανῶ

β) μάλα, μάλιστα

ταχέως, τάχιστα

γ) τισίν

πρόσοδοι

πολίται

Γ4) α) ἡ εἰρήνην : Β' ὁρος σύγκρισης

ταῦτα: Υποκ. ρήμ (αττική σύνταξη)

τῶν προσόδων : γεν. διατρ. (πολλάς)

ἄγειν : Υποκ. ρήμ. (τελ. απαρ.)

β) κτγ . μτχ (εξαρτάται από το « εὐρήσει»)

γ) πῶς ... κριθεῖη : δευτ. ονομ. πλάγ. Ερωτ. Πρόταση

- εισάγεται με το ερωτ. Επιρρ. « πῶς» (μερικής άγνοιας)

- εκφέρεται με δυν. Ευκτ. (ἄν κριθεῖν) που δηλώνει το δυνατόν

γενέσθαι στο παρόν – μέλλον.

- Χρησιμεύει ως Αντικ. στο ρήμα «οἶδα»

ὡς χρή... ἄγειν : δευτ. ονομ. ειδ. Προτ. , εισάγεται με τον ειδ. Σύνδεσμο ως (υποκειμενική κρίση) , εκφέρεται με οριστική (χρή) που δηλώνει το πραγματικό και χρησιμεύει ως Αντικ. του ρήμ. «λέγεις».